

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Jakab Éva

Dr. Németh Szabolcs:

A közösségi oldalak szolgáltatóinak jogi felelőssége

című PhD értekezés tézisei

Témavezető: Dr. Tóth András

Budapest

2022

Tartalomjegyzék

I. A kitűzött kutatás bemutatása	3
I.1. A kutatás célkitűzései és folyamata	3
I.2. A kutatás módszerei és fő kérdései	5
I.3. Az értekezéshez felhasznált forrásokról.....	10
I.4. Az értekezés szerkezeti felépítése és annak indokai	12
II. A kutatás konklúziója, eredményei.....	13
III. A szerző publikációs jegyzéke	24
III.1. Az értekezés témakörében	24
III.2. Egyéb publikációk	25

I. A kitűzött kutatás bemutatása

I.1. A kutatás célkitűzései és folyamata

Néhány évvel ezelőtt egy tanulmányom bevezetőjében úgy fogalmaztam: már-már karakterpazarlásnak tűnhet a közösségi oldalak társadalmi jelentőségét hangsúlyozni a XXI. század első évtizedének vége felé. Jelen sorok leírásakor, 2022 elején immáron minden kétséget kizáróan kijelentő módra cserélhető korábbi gondolatmenetem óvatos feltételes megfogalmazása. A közösségi oldalak nem csak mindennapjaink részévé váltak – így például az információk áramlásának elsődleges platformjaiként a híreket rajtuk keresztül fogyasztjuk, ismerőseinkkel a kapcsolatot az e platformokhoz tartozó kommunikációs alkalmazásokon keresztül tartjuk – de a tudományos diskurzus is jelentős érdeklődést tanúsít immáron a közösségi média *hot topic*-jének irányába.

Kutatásaim kezdetén a tételes információgyűjtést megelőzően rengeteg munkaórát volt szükséges arra fordítani, hogy legalább külföldi, internetes forrásokat felleljek, mivel a témakörben magyar nyelvű, nyomtatott vagy online szakirodalom lényegében nem létezett. E kezdeti ponton hajlamosabb voltam az internetet a vadnyugathoz hasonló „törvényen kívüli” szféraként aposztrofáló álláspontokkal egyetérteni, de legalább elismerni az analógia mögötti logika létjogosultságát.¹ Nagy utat tett meg ezen állapottól az emberiség és a jogtudomány addig a pillanatig, amikor Mark ZUCKERBERG, a Facebook alapítója és ügyvezetője a The Washington Postban közölt véleménycikket a közösségi média jogi szabályozásának szükségességéről.²

A közösségi oldalak tömegtermékké válása törvényszerűen felszínre hozott több olyan feszültséget is ezen webes platformok és a hozzájuk tartozó applikációk működése kapcsán, amelyek egyre sűrűbb, széles nyilvánosság elé kerülése bizonyos kritikai szemléletet alakított ki mind a szabályozó hatóságok és közjogi entitások, mind a jogalanyok (*userek*), sőt – ahogy a fentiekben utaltam rá – immár maguk a szolgáltatók részéről is.³ Mára pedig eljutottunk arra a pontra, hogy egyes területeken e szolgáltatásoknak nincs valós alternatívája. E „megszoksz,

¹ A szabályozás mértékével kapcsolatos kérdéseken túl azonban kétségtelen, hogy jelen formájában is az internet napjainkban a véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlásának legszélesebb körben elérhető felülete. Emellett SZÜTS Zoltán megállapítása szerint az egyenlő esélyeket legnagyobb mértékben biztosító nyilvános tér az internet, mely a leghatékonyabban alkalmas a társadalmi különbségek eltüntetésére. SZÜTS Zoltán: Online – Az internetes kommunikáció és média története, elmélete és jelenségei. Wolters-Kluwer Kft., Budapest, 2018. p. 329.

² Mark ZUCKERBERG: The Internet needs new rules. Let's start in these four areas. (https://www.washingtonpost.com/opinions/mark-zuckerberg-the-internet-needs-new-rules-lets-start-in-these-four-areas/2019/03/29/9e6f0504-521a-11e9-a3f7-78b7525a8d5f_story.html?noredirect=on&utm_term=.36d6bb2c37b8; letöltés ideje: 2022.02.021.)

³ Hogy a szolgáltatók részéről mennyire legitim és őszinte ezen igény a szabályozást illetően, arról az értekezésben részletesen szólnok.

vagy megszőksz” alaphelyzet pedig még inkább igazolja a jogi szempontú gondolkodás létjogosultságát e tekintetben.

Kutatásomnak két kifejezett célkitűzése volt.

Egyrésztől célom volt átfogó képet adni a közösségi oldalak szolgáltatóinak jogi felelősségéről a kézirat lezárásának pillanatában. E kép nem kizárólag „átfogó”, de pillanatnyi is. A technológiai fejlődés és a jog „versenyfutása” évszázadokra tekint vissza, klasszikus tankönyvi példája a korábban lovaskocsikra alkotott közlekedési szabályok alkalmazhatóságának problematikája az automobilon azok megjelenésekor. E jelenség a számítástechnikai eszközök fejlődése és az internet funkcióinak alakulása során még szélsőségesebb formákat öltött⁴. Ennek kitűnő példája a jelen értekezés alapjául szolgáló kutatás során szerzett tapasztalat, mely szerint a doktori képzés négyéves periódusa, majd a kézirat műhelyvita és nyilvános vitája között eltelt időszak alatt is annyi változás következett be mind a közösségi oldalak használatának társadalmi funkciójában, mind a jogtudomány és különösen egyes jogalkotó entitások attitűdjében, amelyek nem tették lehetővé az értekezés folyamatos összeállítását, szövegezését. Így – elkerülendő Sziszüphosz sorsát – az ismeretanyag folyamatos gyűjtése, tanulmányozása és naprakészen tartása volt elsődleges munkamódszerem, a felhalmozott ismeretek rendszerezésére és szintetizálására pedig időben minél koncentráltabban kellett sornak kerülnie abból a célból, hogy a kézirat lezárásának pillanatában a lehető leghatályosabb és naprakészebb legyen a szöveg.⁵

Másrésztől a kutatás célkitűzése a bemutatott jogforrások és tudományos álláspontok értékelése, egyes esetekben jelentőségük szükség szerinti hangsúlyozása, máskor velük szemben ellenérvek megfogalmazása, ezek útján pedig a rendelkezésre álló ismeretanyagban fellelhető tendenciák, egyirányúságok, valamint ellentmondások detektálása és kiemelése volt. Különösen a kodifikáció szintjén is megjelenő jogalkotói akaratok és attitűdök, valamint szándékokban fellelhető közös vonások és különbözőségek rendszerszintű értékelését kívánom jelen értekezés tudományos értékének emelésének eszközeként használni, bízva erőfeszítéseim sikerességében.

A kutatás folyamata során természetesen kialakult részemről a témakörrel szemben egy kritikai attitűd, melynek eredményeképp akár egy harmadik célkitűzést is megnevezhetünk, ez pedig azon álláspontok bemutatása és értékelése, melyek középpontjában a szkepticizmus áll

⁴ Az analógiát folytatva: a korai internet és a jelenlegi hálózatok fejlettsége és sebessége között arányaiban jóval nagyobb a különbség, mint a lovaskocsik és a jelenleg készülő autók közötti sebességkülönbség.

⁵ Így is jelentős fejlemények következtek be a kézirat véglegesítése során, melyek a VI. fejezetben kerülnek tárgyalásra részletesen.

az általam vizsgált közösségi oldalak szolgáltatóival szemben alkalmazható, jogi jellegű szabályozás hatékonyságával szemben. E gondolkör általam legértékesebbnek ítélt érveit és állásfoglalásait az értekezés IV. fejezetében mutatom be részletesen.

Idealisztikus célként kitűzhetném magam elé azon kérdések megválaszolását, mint hogy

- „Kell-e jogalkotási eszközökkel szabályozni a közösségi oldalakat?” vagy
- „Ha kell, lehet-e jogi eszközökkel a közösségi oldalak mögött álló nagyvállalatokkal szemben hatékonyan fellépni?”

Ezen kérdésekben a jogtudomány művelői közötti vita nem jutott nyugvópontra, így én sem veszem magamra az ezen kérdések megkérdőjelezhetetlenül végérvényes megválaszolásának feladatát. Sokkal inkább céлом az egyes érvek, és a mögöttük álló tudományos és gyakorlati megfontolások bemutatása, ezek felhasználásával pedig a tudományos diskurzus egy olyan saját véleménnyel történő gazdagítása, mely a feldolgozott és szintetizált ismeretanyag révén kellő megalapozottsággal bír.

Ismereteim szerint jelen értekezés az első átfogó jellegű, magyar nyelven megjelent tudományos munka, melynek szándéka a jelen fejezetben rögzített célkitűzések mentén a közösségi oldal-szolgáltatók jogi felelősségének teljes spektrumú, jogterületenkénti bemutatása és elemzése. Reményeim szerint e dolgozat hasznos forrása lesz a jövőben további, a közösségi oldalak működésének egyes aspektusait részletes jogi vizsgálat alá vonó kutatásoknak. Átfogó jellegéből fakadóan a vizsgált kérdéskör rendszerszintű értelmezéséhez kívánok hozzájárulni e dolgozattal, bízva abban, hogy a jelen dolgozatban foglaltak akár jogtörténeti jelleggel felvérteződve is pontos és teljeskörű képet nyújtanak a vizsgált témák a kézirat lezárásakori állapotát illetően.

I.2. A kutatás módszerei és fő kérdései

A kutatási téma előzőekben tárgyalt különlegességére és állandó változására figyelemmel kihívást jelentett hézagmentesen kijelölni azon klasszikus jogtudományi kutatási módszereket, amelyek mentén a közösségi oldalak szolgáltatóinak jogi felelőssége vizsgálat alá vonható.

Az értekezésben bemutatásra kerülnek különböző jogrendszerek tételes jogi megoldási, azonban ezek minden esetben egy konkrét társadalmi problémára, illetőleg jelenségre koncentrálnak kívánják a jogalkotói szándéknak megfelelő hatást elérni. Mögülük sok esetben hiányzik a koncepció és a tudományos megalapozottság, így viszont nehezen tudok eleget tenni a komparatiztikai módszer hézagmentes megvalósítása valamennyi feltételének. Ettől

függetlenül az előzőekben vázolt célkitűzéseim változatlanok az egyes kodifikációs megoldások összehasonlítása kapcsán, ezen túl pedig szintén vizsgálat alá kívánom vonni a legnagyobb közösségi oldal szolgáltatója, a Facebook által megalkotott „belső” szabályzat egyes megoldásainak relációját a tételes jogi normák rendelkezéseivel. A jogösszehasonlító módszer tehát jelen értekezés esetében nem alkalmazható „tisztán”. Nem egy adott társadalmi jelenség a jogrendszer különböző szintjein és egyes államok párhuzamos szabályozásainak keretében megvalósuló regulációjának összevetésében nyilvánul meg így a vizsgálat, tekintettel arra, hogy a közösségi oldalak működésének szabályozására jelen pillanatban fragmentált és sok esetben *ad hoc* jellegű. Az összehasonlító jellegű munka célja ebben az esetben az egyes, „szigetszerű” szabályozások és a szolgáltatók által alkotott szabályzatok közös vonásaira és eltéréseire történő rávilágítás volt, legyen szó akár egy-egy speciális, szűkebb területi hatállyal rendelkező jogi instrumentum vagy szélesebb, például európai közösségi reguláció közötti párhuzamosságról vagy különbözőségről.

Ehelyütt szintén relevanciája van Konrad ZWEIGERT⁶ nyomán a funkcionalizmus módszerét idéznem, tekintettel arra, hogy az általam vizsgált jogi jellegű szabályozások kapcsán a kritika elsődleges táptalaja azok érvényesíthetőségének kérdése, vagyis esetünkben az, hogy a jogalkotók által adott társadalmi problémára válaszként megalkotott tételes jogi szabályokat mennyiben tartják be a szabályozás személyi hatálya alá eső szolgáltatók, valamint a jogkövető magatartás elmulasztása esetén milyen szankciórendszer áll a jogalkalmazó entitások rendelkezésére, és az mennyire hatékony. Erre tekintettel merül fel minden tételes jogi instrumentum esetében a kérdés, hogy az mennyiben képes betölteni a jogalkotó által neki szánt funkciót? Az e módszertan alapján elért esetleges megállapítások további szűrőn keresztül is vizsgálat alá eshetnek, hiszen sok esetben a jogalkotói fellépés e multinacionális nagyvállalatokkal szemben élénk politikai színezetet is kap.

Tekintettel arra, hogy a dolgozat – ahogy arra címében is utaltam – elsődlegesen felelősségi kérdéseket vizsgál a közösségi oldalak szolgáltatóinak vonatkozásában, így a témaválasztásból fakadóan is szükséges volt a jogdogmatikai módszert alkalmazni a jogi felelősség egyes dimenzióinak vizsgálataiban. E módszer alkalmazása során elsődlegesen azon kérdések tisztázására volt szükség, melyek a közösségi oldalak működésének újszerű és speciális jellemzői és a jelenleg hatályos jogi keretek közötti ellentmondásokra mutattak rá. Rögzíteni kívánom, hogy nem csak azt kellett e módszerrel vizsgálnom, hogy a jelenleg hatályos szabályozás

⁶ Konrad ZWEIGERT, Hein KÖTZ: Introduction to Comparative Law, Oxford, Clarendon Press, 1992, és a módszer lényege. https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/identitasszocikk_minta.pdf (letöltés ideje: 2020.07.27.)

mennyiben alkalmazható és milyen hatékonysággal az általam vizsgált online szolgáltatásokra, hanem egy lépést hátrébb lépve rámutatni azon, alapvető dogmatikai feszültségekre, amelyek alapjaiban megkérdőjelezzik, hogy egyáltalán szükséges és lehetséges-e a jog eszközszerével hatékonyan szabályozni az egyes szolgáltatók működését. E módszer fontos eleme a kritikai jogszabáyelemzés, így az egyes tételes jogi szabályok tárgyalásakor minden esetben célom volt nem csak összevetni az írott jogot és a valósággal és az információs társadalom működésével, de ahol szükségét éreztem, ott rámutatni a jogi szabályozás hibáira, egyes helyeken *de lege ferenda* javaslatokkal kiegészítve megállapításaimat. Így a dogmatikai módszer mellett a kritikai-elemző módszert is alkalmaztam az általam vizsgált tételes jogi szabályok elemzése során.

A kutatáshoz tehát a fentiekben tárgyalt egyes módszereket alkalmaztam. Ahogy utaltam rá, vizsgálatom során azonban az előző fejezetben meghatározott célkitűzéseket szem előtt tartva egyes esetekben nem tisztán, hanem egyfajta hibrid módszerként alkalmaztam például a jogösszehasonlító módszert. A kutatási módszerek spektruma így a dolgozat és a kutatás során a funkcionalizmus, a jogdogmatika és a kritikai-elemző módszerekre, valamint ezek kiegészítéseként a komparatiztika egyfajta hibridjére terjedt ki.

Vizsgálatom időbeli spektruma továbbá igen szűk a klasszikus jogintézményeket vizsgáló jogtudományi munkákéhoz képest: ugyan röviden szót ejtek az internet szabályozásával kapcsolatos korai kihívásokról, de a konkrét vizsgált kérdéskör kapcsán a kézirat lezárását megelőző mintegy egy évtizedet értékelem, tekintettel arra, hogy ugyan például a Facebook 2004-ben, az első „klasszikus” magyar közösségi oldalként funkcionáló iWiW⁷ pedig 2002-ben indult, de a közösségi oldalak szolgáltatóira mint speciális attribútumokkal rendelkező jogalanyokra szabott jogalkotásra vonatkozó igény ezen kommunikációs platformok társadalmi jelentőségének növekedésével és világszintén történő elterjedésével párhuzamosan a XX. század második évtizedében jelent meg hangsúlyosan a tudományos és a mindennapi közbeszéd szintjén egyaránt. Amint arra a dolgozatban rá kívánok világítani, a társadalmi hatás mellett kiemelt tényező volt ezen vállalkozások üzleti modelljének átalakulása is, amely immáron egyes jogterületek – különösen versenyjog, adatvédelmi jog, fogyasztóvédelmi jog – a

---

⁷ Egy rövid lábjegyzet erejéig meg kell emlékeznem az iWiW-ről mint a legsikeresebb magyar közösségi oldalról. A platform 2020-ben indult eredetileg WiW (Who is Who) néven, majd 2005-től lett belőle iWiW (international Who is Who). Az iWiW 2005 és 2010 között a leglátogatottabb magyar weboldal volt. Legjelentősebb különbsége a Facebookhoz képest működését és funkcióját tekintve, hogy az iWiW-en elvégezhető műveletek limitáltak voltak, illetve, hogy a regisztráció egy már regisztrált felhasználó meghívása alapján történhetett. Érdekesség továbbá, hogy az oldal 2008-ban elérte a 4 millió tagot, és még 2010 végén is több magyar internetező használta az iWiW-et, mint a Facebookot, holott utóbbi magyar nyelvű szolgáltatása már 2008-ban elindult. SZÜTS (2018) p. 332-333.

korábbiaknál szorosabb „együtműködését”, egyes szolgáltatói magatartások komplexebb jogi vizsgálatát és minősítését tette szükségessé.

A fenti körülmények és lehetőségek mérlegelését követően szükségessé vált döntést hoznom a vizsgálat módszeréről, amely egyúttal meghatározta, hogy milyen szerkezeti felépítésben és logika rend szerint rögzítem kutatásom eredményeit. Miután kikristályosodott, hogy vizsgálatom fókuszát a közösségi oldalak működése kapcsán az ezen platformokat üzemeltető szolgáltatók jogi felelősségére kívánom helyezni, szükségessé vált a témakör kapcsán felmerülő valamennyi aspektus feltárása, és a kodifikáció, valamint a tudományos diskurzus aktuális helyzetének feltérképezése. Mivel a szolgáltatók jogi felelősségének több, eltérő jelentőségű és színezetű aspektusát találtam, melyek kapcsán a jogtudomány egyes képviselői is csak limitáltan, adott kérdéskörre szorítkozva nyilvánultak meg, így úgy döntöttem, hogy kutatásom szervező elve a teljesség igénye lesz a közösségi oldal szolgáltatók jogi felelőssége teljes spektrumának bemutatásával. Fenntartva a jogot azonban arra, hogy az egyes részletkérdéseket relevanciájukhoz és jelentőségükhöz igazodó terjedelemben és mélységben tárgyaljam. A témakör feldolgozásának módszere tehát a „rendszerterületi elemzés” lett, értve ez alatt az egyes jogterületek vonatkozó szabályainak – legyenek azok kifejezetten a közösségi oldalakra vonatkozók, vagy analógia útján alkalmazhatók – jogterületről jogterületre történő feltárása, elemzése, a kapcsolódó szakirodalom feldolgozása, saját megállapítások megfogalmazása és mindezen tudásanyag szintetizálása. Külön figyelmet igényelt az egyes jogterületek és a közösségi média működése kapcsán felmerülő kérdéskörök közötti kapcsolat, párhuzamosság vagy ellentmondás detektálása és bemutatása. Álláspontom szerint ezen „rendszerterületi elemzés” szolgáltatja a leghatékonyabb eszközt az előző fejezetben megfogalmazott célok eléréséhez és eredményez egy olyan koherens, logikusan felépített és a témakört minden lényegi aspektusából bemutató szöveget, mely elkészítését célunkként tűztem ki doktori tanulmányaim kezdetén.

Hipotézisek felállítására szűk a mozgástér a jelen értekezés keretein belül, tekintettel azon jelentős számú bizonytalan változóra, amely a közösségi oldalak működése és a jogi válaszok megfogalmazása során felmerül. Kényszerből nem kívántam előzetes feltételezéseket megfogalmazni, különös tekintettel arra a körülményre, hogy jelen értekezés célja nem egy évtizedekre vagy évszázadokra visszatekintő jogintézmény értékelése vagy egyes jogkérdéseikben a bírósági gyakorlat átfogó analízise – mivel kis túlzással kijelenthető, hogy koherens bírói gyakorlat jelen pillanatban nem létezik az általunk vizsgált kérdéskör tekintetében –, hanem egy, jogtudományi mércével rövid ideje a jogi vizsgálódás és

gondolkodás tárgyát képező kérdéskör eddigi eredményeinek értékelése és jövőbeli irányjaival kapcsolatban óvatos prognózisok felállítása.

Így tudományos szempontból megalapozottabbnak és célszerűbbnek ítélem kutatási eredményeim szintetizálása során megfogalmazni az általam vizsgált témakör kapcsán azokat a legfontosabb kérdéseket, melyekre amennyiben a dolgozat zárófejezeteiben választ tudok adni, úgy a kísérlet a közösségi oldalak felelősségi dimenzióinak és legfontosabb kérdéseinek összefoglalására és értékelésére meglátásom szerint sikeres és tudományos eredménynek tekinthető. E körben véleményem szerint a közösségi oldalak szolgáltatói felelősségének jogtudományi szempontból történő vizsgálata során a legfontosabb kérdések az alábbiak.

I. A közösségi oldalak szolgáltatói jogi felelősségének mely dimenziói azonosíthatók, ezek közül melyek a legrelevánsabbak?

Relevancia tekintetében a fő kérdés az volt, hogy melyek azok a jogterületek, amelyek vizsgálata az általam vizsgált szolgáltatói felelősségi kérdések tekintetében elhagyható azok limitált jelentőségére tekintettel, illetőleg melyek azok, amelyek az ezen online szolgáltatások a társadalmat és az egyének életét is alapvetően befolyásolni képes funkcióira vonatkozóan részletes tudományos elemzést és értékelést igényelnek.

II. Az azonosított egyes felelősségi dimenziók között állítható-e rangsor mind a jelentőséget, mind az egyes jogterület által kínált eszközrendszer hatékonyságát illetően?

A releváns jogterületek felelősségi konstrukcióinak azonosítása után nem csak az a kérdés, hogy ezek tárgyalása milyen sorrendben logikus, tudományosan megalapozott, és célszerű, hanem felmerül annak a kérdése is, hogy állítható-e valamilyen szempontrendszer alapján rangsor? (Akár az egyes jogterületek jelentősége, akár a jelen pillanatban hatályos egyes jogi keretrendszerek érvényesíthetősége, hatékonysága szempontjából.)

III. Van-e kapcsolat az egyes, azonosított felelősségi dimenziók között, és ha igen, az milyen jellemzőkkel bír?

A harmadik fő kérdése a kutatásnak pedig az volt, hogy az azonosított, és meghatározott módszerekkel sorrendbe állított, vagy jelentőségük szerint osztályozott jogterületek hatnak-e egymásra, illetve van-e közöttük olyan kapcsolat, amely egyes regulációk együttes vizsgálatát, alkalmazását, esetlegesen

egyres jogterületek akár jövőbeni teljes összefonódását vetíti előre a közösségi oldalak szabályozásának területén.

A kutatás fentiekben meghatározott fő kérdéseinek megválaszolása, valamint az I.1. pontban rögzített célkitűzések elérése mellett természetesen a kutatás egésze során kiemelt figyelmet fordítottam arra, hogy merül-e fel további olyan fő kérdés, amelyet a kutatás eredményeinek összegzése során célszerű tárgyalni, illetve a téma szisztematikus és rendszerszintű vizsgálata és bemutatása során fogalmazódik-e meg bennem olyan, átfogó jellegű megállapítás, amely ugyan nem a jelen fejezetben megfogalmazott valamely kérdésre ad választ, de a közösségi oldalak szolgáltatói felelősségének fundamentális elemeit érinti és a témakör tudományos összefoglalása során bővebb tárgyalást igényel. E körben a jogi szabályozás létjogosultságával kapcsolatos pro és kontra tudományos álláspontok ragadták meg a figyelmemet, melyeknek így külön fejezetet szenteltem az értekezés végén.

I.3. Az értekezéshez felhasznált forrásokról

Az értekezés érdemi részének kifejtése előtt mindenképpen szükségét érzem a dolgozat témájának a fentiekben említett specifikumaira tekintettel a felhasznált tudományos és egyéb források kapcsán néhány körülményre felhívni a figyelmet. Ezen megállapítások természetesen nem feltételezik azt, hogy a dolgozat elkészítése során ne lett volna elsődleges vezérlőelv és minimumkövetelmény részemről a tudományos igényesség és valamennyi megfogalmazott állítás tényekkel történő alátámasztása. Éppen ellenkezőleg: arra kívánok utalni, hogy a témakör vizsgálata során, a fentiekben bemutatott célkitűzések kompromisszummentes megvalósítása és egy minden elemében naprakész, különböző tudományos álláspontokat bemutató szöveg kialakítása volt a cél, amely a vizsgálat tárgyát képező technológiai és jogi kérdések folyamatos, – egymásra hatva is történő – változása okán bizonyos tekintetben eltérést tett szükségessé a „klasszikus” jogintézményeket vizsgáló kutatói attitűdökhöz képest.

Ehelyütt elsőként utalni kívánok arra, hogy jelen értekezés témája – ti. a közösségi oldalak szolgáltatóinak jogi felelősségének jogtudományi szempontból történő vizsgálata – nem rendelkezik olyan hosszú időt felölelő tudományos diskurzussal és szakirodalommal, mint azon más, jogtudományi témában született doktori értekezések, melyek a jogrendszerünkben régóta létező, klasszikus jogintézményekkel kapcsolatos kutatások megállapításait összegzik. Ezen kutatási specifikumnak természetesen nem csak fonákja, de színe is létezik: ugyan kisebb számú tudományos mű áll rendelkezésre, azok azonban kurrenssek, naprakészek és a téma folyamatos változása egyes kutatókat is álláspontjuk időről-időre történő felülvizsgálatára

ösztönzi. E korrekciós lépések, és az ezek mögött meghúzódó tudományos megfontolások pedig sok tanulsággal szolgáltak a munka során. Első olvasatra kissé furcsának tűnhet, de mindenképp ki kívánom emelni annak a körülménynek a kutatásra gyakorolt pozitívumát is, hogy az általam vizsgált témakörök kutatói szinte kivétel nélkül aktívan publikáló kortársak. Így lehetőség volt többükkel személyes vagy online kapcsolatfelvételre, tudományos eseményeken történő találkozásra, egyúttal olyan szakmai diskurzus folytatására, amely minden esetben gyümölcsöző eredményeket hozhat egy fiatal kutató számára. Ezúton köszönetet kívánok nyilvánítani minden magyar vagy külföldi szerzőnek, aki tanácsaival, véleményének közvetlenül részemre történő kifejtésével újabb és újabb rétegekkel gazdagította kutatásomat és gondolkodásomat. Így bár kevesebb szakirodalom áll rendelkezésemre, mint például az ági öröklés szabályainak jogtörténeti alakulását vagy a választójog alapjogi tartalmát vizsgáló kutatóknak, de megvolt azon előnyöm, hogy „valós időben” bekapcsolódhattam az általunk vizsgált téma tudományos diskurzusába.

Az idézett szerzők álláspontjára jellemző, hogy a közösségi oldalak szabályozása kérdésének tárgyalását sok esetben a „nulladik kilométertől” kezdik: szükség van-e egyáltalán jogi szabályozásra; megvalósítható-e hatékony jogi szabályozás? Az öröklési jog vagy büntető eljárási jog területén természetesen fel sem merülhetnek ilyen alapkérdések. A dolgozat célja a jogtudomány eredményeinek bemutatása és értékelése után kijelölni a lehetséges utakat a jog előtt, de – ahogy a fentiekben is jeleztem – feladatomnak tekintem a kodifikáció-szkeptikus álláspontok bemutatását is, különös tekintettel arra, hogy egyes megállapítások létjogosultságával, a mögöttük húzódó logikai renddel nem könnyű vitába szállni.

Figyelemmel a tudományos források fentiekben ismertetett limitációjára és mélységére, a disszertáció Bevezetésében röviden külön kiemelés adok azon felhasznált hazai szakirodalmi forrásoknak, melyek a legnagyobb segítséget nyújtották jelen értekezés összeállításának során. Ezek akár témájuk, akár vizsgálati módszerük, akár a kutatás eredményeinek értékelése és végkövetkeztetések megállapítása során alkalmazott „attitűd” okán egyes aspektusaikban párhuzamosak az általam elvégzett munkával és levont következtetésekkel.

Az értekezés tárgyát képező téma aktualitásából és természetéből fakadóan több internetes forrás került felhasználásra és idézésre, mint más, klasszikus jogintézményeket célzó kutatások eredményeit bemutató dolgozatok esetében. A közösségi oldalak működése során bekövetkező egyes, a felhasználók széles körét érintő események és a szolgáltatók eljárása során felmerülő anomáliák nem kerülnek minden esetben külön feldolgozásra egyes tudományos munkákban, így ezek részleteinek elsődleges forrásai ezen internetes cikkek. Ezek a legtöbb esetben nem

tudományos igényességgel dolgozzák fel az adott témát, de a dolgozattal együtt olvasásuk bővítheti az értelmezés lehetőségeit, és olyan részinformációkkal szolgálhatnak, amelyeket a dolgozat terjedelme nem bírt el. Az internetes források esetében igyekeztem az újságírás mindenkori sztenderdjei szerint működő, nagy múltú és reputációjú, nyomtatott formában is megjelenő, általam tényyszerűség szempontjából megbízható forrásnak ítélt külföldi lapok közléseit hivatkozni. A magyar nyelvű cikkek esetén pedig a bennük foglalt információk forrásellenőrzését minden esetben elvégeztem. Ahol az adott online felületen feltüntetésre került a cikket szerző újságíró neve, úgy a hivatkozásban feltüntettem a szerzőt és a publikáció teljes címét.

I.4. Az értekezés szerkezeti felépítése és annak indokai

A jelen doktori értekezés szerkezetének kialakítása során két fő szempontot helyeztem középpontba. Egyrészt a kutatási téma aktualitása és specifikuma külön fejezetekben történő kifejtést igényelt. Míg a közösségi oldalak működésének és funkcióinak a jelenkor társadalmára gyakorolt hatásait a disszertáció első, a téma aktualitását tárgyaló fejezetében evidenciaként azonosítottam, az ezt követő fejezetben egy-egy, a kutatás szempontjából releváns aspektus fénytörésében mutattam be a téma kapcsán véleményem szerint kiemelést igénylő relevanciáit. A kutatás során detektáltam, hogy a közösségi oldalak szolgáltatói felelősségének kérdésköre nem egy egységes téma, az egyes jogterületek eltérő relevanciával és jelentőséggel bírnak. Erre tekintettel nem volt lehetőség egységes fejezet-struktúra alkalmazására, hanem minden jogterület vonatkozásában külön-külön azonosítani kellett az alapvető jogi kérdéseket, az ezekre adott, a jogrendszer eltérő szintjén elhelyezkedő jogalkotói válaszokat, valamint számba venni a jogon túli relevanciákat, valamint a vonatkozó jogeseteket és megszületett releváns tudományos álláspontokat. E szervező elvek mentén került kialakításra a doktori értekezés szerkezete, mely az alábbiak szerint épül fel.

Az első, bevezetést tartalmazó fejezetet követően a disszertáció alapját képező kutatás részleteinek bemutatását, a közösségi oldalak fogalmának tisztázását, és a működésük során létrejövő jogviszonyrendszer elemzését végeztem el, majd az egyes jogterületek dimenziói szerinti vizsgálatra és bemutatásra került sor. A már megszületett, vagy tervezett jogalkotói válaszok, és az ezekkel kapcsolatos joggyakorlat, valamint elméleti megfontolások elemzését követően egy fejezetet szenteltem azon alapkérdésnek, hogy egyáltalán szükség van-e a közösségi oldalak működésének kereteit jogi eszközökkel kijelölni, valamint milyen erre vonatkozó tudományos álláspontokat találtunk, azok közül mely nézeteket osztom. Végezetül

a disszertáció végén összefoglalom a kutatás során elért eredményeket és igyekszem minél pontosabb megállapításokat tenni az általam feltárt álláspontok és szerzett ismeretek szintetizálása útján. A munka zárásaképp a jövőbe tekintve óvatos prognózisokat fogalmazok meg és a közeljövő vonatkozó jogalkotását és jogalkalmazását befolyásoló tényezőket tárgyalom röviden.

Fontos körülmény, hogy fókuszom kizárólag azon jogi kérdésekre korlátozódik, amelyek valamilyen formában érintik a közösségi oldalakat működtető szolgáltatók felelősségének kérdéskörét. Így bár rengeteg érdekes és aktuális téma kínálkozik a közösségi oldalak működése kapcsán, amennyiben egyes problémakörök középpontjában például a felhasználók közötti jogviszony áll, úgy arra nem állt módomban jelen értekezés keretei között kitérni. A figyelem középpontjában így végig a szolgáltatók maradtak, az ő felelőségük kapcsán azonban igyekeztem a kézirat lezárásakor számba vehető valamennyi dimenziót feltárni és bemutatni.⁸ Így részletesen bemutatásra kerültek a B2C (business-to-customer) jogviszonyok relevanciái, és ahol ennek külön jelentősége volt, ott kitértem a B2B (business-to-business) relációkra is (pl. a tisztességségi rendelet kapcsán).

II. A kutatás konklúziója, eredményei

Kutatásom konklúziójaként a disszertációban tárgyalt megállapításaimat kívánom röviden összegezni, egyúttal az értekezés I.3. alfejezetben megfogalmazott fő kérdéseket megválaszolni.

A fő kérdések megválaszolása előtt általánosságban rögzíthető, hogy a közösségi oldalak működésének határnélkülisége jól tetten érhető a rájuk vonatkozó jogszabályok és bírósági gyakorlat tanulmányozása során, így a büntető jogi aspektus kivételével valamennyi jogterület vonatkozásában található európai közösségi jogi relevanciák, sőt, megállapítható, hogy ezek jelentik az egyes fejezetekben feldolgozott legrészletesebb és legjelentősebb jogforrásokat. A vonatkozó közösségi jogforrások jelentős része az elmúlt évtizedben keletkezett, tehát már a technikai fejlődés, és a webkettes online platformok elterjedésére és funkcióik bővülésére tekintettel került megfogalmazásra. Találunk azonban néhány olyan jogszabályt, mely a korábbi médiaszabályozás „maradványa”, és melynek az új kor változásaihoz történő hozzáigazítása nem, vagy nem nagy sikerrel történt meg. A felhasználóik által elkövetett

⁸ Megteszik ezt más kötetek, például a közösségi oldalak működése kapcsán felmerülő személyiségi jogi kérdéseket huszonnégy különböző ország szabályozásának áttekintésével bemutató, általam is többször hivatkozott kötet: Gondolatok közttere – A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása az egyes államokban (Szerk.: BARZÓ Tímea, CZÉKMANN Zsolt, CSÁK Csilla). Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2021.)

jogsértésekért való szolgáltatói felelősség valamennyi ismert állami vagy nemzetközi szintű jogszabályban másodlagos felelősség, amelyet ugyan az egyes jogrendszerek eltérően értelmeznek, de tartalmának elméleti alapját tekintve azonos: az adott személy bizonyos feltételek fennállása esetén felelősségre vonható harmadik személy által elkövetett magatartásért.⁹

Mind az európai uniós, mind a nemzeti jogalkotás kapcsán megállapítható továbbá, hogy egyelőre bizonytalanság észlelhető a kodifikátorok részéről abban a tekintetben, hogy miképp kerüljön kijelölésre az e digitális platformokra megalkotott szabályok tárgyi hatálya. Így látunk példát arra, hogy kifejezetten a nagy, közösségi oldal szolgáltatókra szabnak jogszabályt (német NetzDG vagy a DSM irányelv), a közösségi szabályok nagy része pedig továbbra is a közvetítő (forgalomirányító) szolgáltatók kissé anakronisztikus kategóriáit használja sorvezetőként.

Ahogy a bevezetőben is jeleztem, jelen disszertáció célja egy átfogó kép bemutatása a közösségi oldalak szolgáltatói jogi felelősségéről, és ezek elemzése kapcsán azok közös vonásainak, előnyeinek és hátrányainak számbavétele. Erre tekintettel határoztam az egyes témák kifejtésének terjedelméről, míg azon feladatomat igyekeztem mindvégig szem előtt tartani, hogy az egyes jogi szabályokat minden esetben külön értelmezsem a közösségi oldal szolgáltatók tevékenységének szempontjából. Ezen megfontolások mentén kerültek számbavételre e szolgáltatók felelősségének jogi dimenziói, mely értékelés során nyolc olyan jogterületet detektáltam, melyek szabályozása felmerül a közösségi oldalak működésének lényegi elemei kapcsán. E jogterületek mint egy egymásba érő halmazára, kisebb-nagyobb átfedést mutattak egymással, így egyes esetekben döntést kellett hoznom, hogy az adott „keresztülfekvő” kérdéskört mely jogterület tárgyalásakor dolgozzam fel (lásd alkotmányjogi és médiajogi fejezet). A releváns jogterületek meghatározásának előkérdéseként szükségét éreztem külön fejezetben bemutatni a közösségi oldalak működése során létrejövő jogviszonyrendszert, ugyanis meglátásom szerint e jogviszony sarokpontjainak kijelölése nélkül nem lett volna lehetséges pontosan detektálni, mely jogterületek szabályai merülhetnek fel.

A dolgozat I.3. fejezetében rögzített fő kérdések közül az első így hangzott: **A közösségi oldalak szolgáltatói jogi felelősségének mely dimenziói azonosíthatók, ezek közül melyek a legrelevánsabbak?**

⁹ Graeme B. DINWOODIE: A Comparative Analysis of the Secondary Liability of Online Service Providers. *Ius Comparatum: Global Studies in Comparative Law*, Vol. 25. Springer, 2017. p.8.

E kérdésre kutatásaim eredményének szintetizálása után válaszom, hogy amennyiben a közösségi oldalak működése során azon szolgáltatásokra helyezük fókuszunkat, amelyek a társadalom egésze vagy jelentős méretű csoportja (ti. az oldalakra regisztrált felhasználók), illetőleg az egyének életére jelentős hatást gyakorolnak, úgy nyolc jogterületet azonosíthatunk relevánsként, melyek az alkotmányjog, a médiajog, a polgári jog, a szerzői jog, a büntetőjog, az adatvédelmi jog, a versenyjog és a fogyasztóvédelmi jog. Azon jogterületre, amely ugyan rendelkezik relevanciával, de az fenti megfontolások alapján nem volt beilleszthető az értekezés koncepciójába, valamint terjedelmi kereteit is túlfeszítette, példaként említhetők azon adójogi kérdések, amelyek a közösségi oldalak szolgáltatói és az egyes nemzetállamok közötti vitákat generálják egyre gyakrabban. Ez az egyes államkincstárok bevétele szempontjából jelentős kérdés, így közvetetten érintheti természetesen az egyének – akár alapvető – jogait is, de közvetlenül nem bír befolyásoló erővel. Az azonosított jogterületek egyedi szempontok szerinti és módszerekkel történő elemzése során az alábbi alapvető megállapításokat tettem a kutatás eredményeinek összegzése során.

Az alkotmányjogi elemzés központi kérdése a szólás- és véleménynyilvánítási szabadság, mint alapjogok érvényesülése a közösségi oldalakon. E jogok érvényesülésének gátat szabhatnak a szolgáltatók által egyedileg megfogalmazott felhasználási feltételek, amelyek megsértése esetén a szolgáltatónak lehetősége az általa szabályzatot sértő tartalmak törlésére. E moderálási tevékenység során párhuzamosan érvényesül az e szabályzatok által alkalmazott mérce és a mindenkori hatályos jogszabályokban megfogalmazott előírások. Így kiemelt jelentősége van annak a kérdésnek, hogy a szolgáltató által megállított tartalomszűrési elvek és a jogrendszer vonatkozó elemei (például szerzői jogi, személyiségi jogi, büntetőjogi szabályok) mennyire vannak összhangban.

Az alkotmányjogi szempontú vizsgálat rendkívül fontos elemeként azonosítottam az alapjogok horizontális hatályának kérdését, amely tetten érhető a szolgáltatók alkotmányjogi felelősségének minden aspektusában, tekintettel arra, hogy az ezzel kapcsolatos keretrendszer fogja meghatározni, hogy magánjogi jogvitákban lehetőség van-e a szolgáltatói alapjogot sértő eljárására hivatkozni.

A legszélsőségesebb megnyilvánulási forma, a gyűlöletbeszéd szűrése kapcsán a büntetőjog és a médiajog is előírásokat fogalmaz meg a szolgáltatókkal szemben. A szolgáltatók eljárásának minősítését befolyásolja az is, hogy az általuk nyújtott szolgáltatás határokat átlépve, eltérő társadalmi, kulturális, vallási háttérű személyekhez jut el, így az állami és a társadalmi elvárások is teljesen eltérő színezetűek velük szemben az egyes szolgáltatási területeken (mely

alatt néhány diktatórikus berendezkedésű államon kívül érthetjük az egész bolygót). A szolgáltatók működésének alapvetően piaci alapú és nyereség-orientált logikája így természetesen nem fog egybe vágni minden esetben a fenti, eltérő színezetű, de alapvetően morális – illetve sok esetben politikai – alapokon nyugvó elvárásokkal.

A fenti ellentmondások, és az azok kapcsán megfogalmazott tudományos és szolgáltatói álláspontok bemutatását követően alkotmányjogi vizsgálatom fontos tárgya volt továbbá a Facebook kiszivárgott moderálási kódexe, melynek kapcsán szintén detektálható a szolgáltató által alkalmazott eljárásrend mögött meghúzódó logika, és a konkrét szabályok, valamint az egyes nemzeti vagy nemzetközi jogi sztenderdek közötti különbözőség. Álláspontom szerint e kérdéskör ugyan valóban rendkívül fontos a szolgáltató kezében lévő jogosítványok alapjogokra gyakorolt hatása okán, mégis ezek előfeltételeként azonosítható egy olyan körülmény, melyre a kézirat lezárásáig nem született sem tudományos, sem technikai megoldás. Nevezetesen, hogy az ezen oldalakon megjelenő információ olyan mennyiségű, amelyre egyszerűen nem lehetséges a fenti megfontolások szerinti rendkívül szofisztikált, országoként változó jogszerűségi kérdések megválaszolására alkalmas mesterséges intelligencia, ezeket így csak emberi intellektus tudja elbírálni. A keletkező adatok mennyiségére tekintettel ez a feladat lehetetlen, így az erre vonatkozó elvárások maradéktalan teljesítésére a szolgáltatók nem képesek. Tehát a jogalkotó részéről is csak az egyes tartalmak egyedi, utólagos szűrésére és eltávolítására vonatkozó elvárások fogalmazhatók meg reálisan, ahogy találunk erre példát az Európai Unió jogában is, mely szabályokat szintén áttekintettem az alkotmányjogi fejezet keretei között.

Szintén e fejezetben került elemzésre a médiajogi és alkotmányjogi gondolati rendszer határán fekvő német „Facebook törvény”, a NetzDG, melynek célja az online gyűlöletbeszéddel kapcsolatos tartalomészlelési és eltávolítási kötelezettségek szigorúbb keretek közötti meghatározása a szolgáltatók vonatkozásában. A törvény nívum a modern jogrendszerek eszköztárában, így annak ellenére tartottam érdemesnek részletes elemzésre, hogy vele szemben igen sok kritika került megfogalmazásra megalkotása során és hatályba lépése óta is.

Az alkotmányjogi vizsgálat origója tehát a szólás- és véleménynyilvánítási szabadság, mely a fejezet második felében kiegészül a tájékozódáshoz fűződő joggal, és ezek fényében került bemutatásra és értékelésre a közösségi oldalak működése kapcsán felmerülő jogi problematika a fake news és a szűrőbuborék jelenség kapcsán. Előbbi esetében azt látjuk, hogy a rá vonatkozó diskurzust erősen torzítják az egyes politikai álláspontok. Az ezek nyomán kialakuló társadalmi feszültségek mégis lépésre kényszerítették a jogalkotást, így az Európai Bizottság közleményét

elemeztem ennek kapcsán. A fake news problematikára sajnos nem áll módomban egyértelmű válaszokat adni, álláspontom szerint olyan ellentétek feszülnek e kérdéskörben egymásnak (a demokratikus nyilvánosság védelme és a szabad szólás- és véleménynyilvánítás), melyek feloldására a jogalkotó sem tud megoldást találni, a szolgáltatók erre vonatkozó jogosítványainak kiterjesztése pedig egy újabb, alapjogokat jelentősen befolyásoló kérdésben ruházná fel őket olyan felhatalmazással, melyekkel alkotmányos demokráciákban csak a szabadon megválasztott állami apparátus rendelkezik. Így jelen pillanatban az egyetlen reális megoldási módnak a felhasználók tartalomfogyasztási tudatosságának növelése mutatkozik, mely azonban szintén egy igen jelentős, költséges, és közel sem egyszerű állami feladat.

Szorosan kapcsolódik az alkotmányjogi dimenzióhoz a médiajogi szabályozás, mely egy heterogén, sajátosan elkülönülő jogterület, mely magába olvasztja több jogterület médiára vonatkozó normáit, így e fejezet természetesen mutat szoros kapcsolatot az általam tárgyalt jogterületekkel (különösen az előzőkben említett alkotmányjoggal) éppúgy, mint külön nem tárgyalt jogi dimenziókkal. A médiajogi vizsgálat előkérdéseként detektáltam azt a feltevést, hogy egyáltalán a médiajogi szabályozás hatálya alá esnek-e a közösségi oldalak szolgáltatói. A vonatkozó jogi keretrendszer fogalmi alkalmazásának válságát észlelhetjük.¹⁰ A tartalom- és közvetítő szolgáltatók fogalmi nem fedik le az e digitális platformokat üzemeltető vállalkozások tevékenységét hézagmentesen, míg a tudományos diskurzusban egyre többen alkalmazott „forgalomirányító” kifejezés ugyan stilisztikailag helyesebb megoldásnak tűnik, azonban e metafora jogi instrumentumokban történő megjelenéséig kizárólag elméleti kategória marad. A Digital Services Act és a szakirodalom által az elmúlt időszakban következetesen alkalmazott „kapuőr” kifejezést a korábbiaknál alkalmasabbnak ítélem a közösségi oldal szolgáltatók jellemzésére, tekintettel a korábbi média szereplőire vonatkozó szerkesztői felelősséggel azonos felelősségi konstrukció hiányára, de szintén szem előtt tartva e vállalatok befolyásolási képességét a közbeszédre és az online diskurzusra. Abban az általam bemutatott tudományos álláspontok tehát egyezést mutatnak, hogy egyértelműen hitet tesznek amellett, hogy a közösségi oldalak szolgáltatói által végzett tevékenység messze túlmutat az egyszerű „közvetítés” dimenzióin. A médiajogi szabályozás értékelése során megvont mérlegem legfontosabb megállapítása, hogy e jogterület szenved a leginkább a ZÓDI Zsolt által megfogalmazott metaforák válságában, és emiatt kérdéses, hogy a jövőre nézve mennyiben lesz

---

¹⁰ ZÓDI Zsolt megfogalmazásával élve: a metaforák válságáról van szó.

a médiajogi szabályozás reális alternatíva a közösségi oldalak működésének szabályozása során.¹¹

A polgári jogi dimenzió kapcsán elsőként rögzíteni kell, hogy e jogterületnek lényegesen több szabálya vonatkozik a felhasználók egymás közötti jogviszonyára. A szolgáltatókat terhelő polgári jogi felelősség a legegyszerűbben aképp ragadható meg, hogy milyen szolgáltatói eljárás vagy eljárás elmaradása eredményezhet polgári jogi sérelmet a felhasználók oldalán. Ezen helyzetek lehetnek a szolgáltatói szabályzatok által meghatározott keretek és előírások szolgáltatók általi megsértése kapcsán felmerülő felhasználói igények (ilyen igények az eddigiekben nem fogalmazódtak meg nagy mennyiségben). Lehetnek a gazdasági tevékenységi körükben eljáró professzionális felhasználók és a szolgáltatók, mint hirdetési felületet nyújtók közötti szerződéses viták, melyek érvényesítésének akadálya lehet, hogy a szolgáltatók és a felhasználók közötti információs aszimmetria áll fenn. Végezetül az egyes személyiségi jogot vagy szerzői jogot sértő tartalmak nem a hatályos jogszabályok vagy felhasználási feltételek szerint történő eltávolítása, vagy el nem távolítása kapcsán fogalmazódhatnak meg polgári kártérítési igények a felhasználók részéről a szolgáltatókkal szemben.

Szerzői jog tekintetében Európában kiemelt jelentősége van egyrészt a hatályos jogi keretrendszer az Európai Unió Bírósága általi értelmezésének és vonatkozó ítélkezési gyakorlatának. Mind a nyilvánossághoz közvetítés fogalmi keretei, mind az ezzel kapcsolatos közvetítői szolgáltatói felelősség – ezen belül különösen az előzetes szűrésre vagy blokkolásra vonatkozó állásfoglalások – tárgyában esszenciális kérdésekben jelölte ki az EUB a jogértelmezés kereteit. E jogterületen detektálható talán legjelentősebb aktuális átalakulás, tekintettel az új európai szerzői irányelvre, valamint ennek nyomán a magyar Szjt. 2021-ben bekövetkezett módosítására.

A szerzői jogi jogérvényesítés egyik útja a büntetőjogi, ezen túl azonban kevés olyan relevancia tárható fel, ami indokoltá teszi a közösségi oldal szolgáltatók büntetőjogi felelősségének részletes elemzését. Megállapításom szerint ugyan a magyar Btk. is tartalmaz olyan, a személyes adatok kezelésével kapcsolatosan elkövetett tényállást, mely megvalósítható e szolgáltatók által, és olyan intézkedést is találunk, mely alkalmazható velük szemben, mégsem

---

¹¹ Természetesen a médiajogi szabályozásnak is vannak olyan elemei, melyek figyelembe vétele hasznos lehet a közösségi médiával kapcsolatos jogalkotás során. Példaként említendő az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelvének (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv) megoldása, amely szerint egy tagállam lépéseket tehet egy másik tagállam joghatósága alá tartozó médiaszolgáltatások területére történő közvetítésének megakadályozása céljából, bizonyos, jogsértést megvalósító esetekben.

feltételezhető, hogy témánk szempontjából bármikor a közeljövőben kiemelt jelentőségre fognak szert tenni a büntetőjogi relevanciák.

A jogterületenkénti elemzésem utolsó három fejezetében egymás után, egymással szoros összefüggésben került bemutatásra a közösségi oldalak szolgáltatóinak adatvédelmi jogi, versenyjogi, illetve fogyasztóvédelmi jogi felelőssége. Az adatvédelmi szempontú elemzés kiindulópontja annak detektálása, hogy e szolgáltatók a GDPR szerinti adatkezelőnek minősülnek, akik olyan mennyiségű és minőségű személyes adat-halmaz felett diszponálnak, melyhez hasonlóra eddig nem volt példa az emberiség történelmében. Erre tekintettel is kiemelt jelentősége van annak, hogy működésük megfeleljen a mindenkori adatvédelmi keretrendszer elvárásainak. E körben a GDPR valamennyi, adatkezelőket terhelő előírásainak eleget kell tenniük, tehát a felhasználók élhetnek valamennyi, e rendeletben rögzített jogosultságukkal velük szemben. Az adatok védelme és jogszerű felhasználása két olyan elvárás, melynek nem tett eleget a Facebook mint legnagyobb közösségi oldal működése során több esetben sem, ezen ügyek közül jelentőségét és nyilvánosságát tekintve is kiemelkedett a 2015-ben kirobbant Cambridge Analytica-ügy amelyet ezért részletesen bemutatam és elemeztem a hatályos adatvédelmi jogi keretrendszer szempontjából. A magyar adatvédelmi hatóság eddigi, közösségi oldalak működését is érintő tevékenységét is bemutatam, és külön kitértem az Infotv. módosítására, mely az elhunyt személyek adatainak posztumusz jogi sorsára vonatkozóan állapít meg szabályokat, egy korábbi NAIH állásfoglalás nyomán. A közösségi oldalakra vonatkozó adatvédelmi kérdések kapcsán kiemelendő, hogy bár a korábbiakban leírtakra tekintettel vitathatatlanul elsődleges területe e szabályok érvényesülésének az online tér, mégis egyelőre elmaradnak azok a jelentős adatvédelmi hatóság fellépések a szolgáltatókkal szemben, melyek a versenyjog területét jellemzik. Egyelőre a GDPR által bevezetett magas, maximális bírságösszeg sem került kiszabásra egy európai, tagállami adatvédelmi hatóság részéről sem a közösségi oldalak szolgáltatóival szemben. A Cambridge Analytica-ügynek is inkább politikai, illetve gazdasági következményei voltak, mint jogi jellegűek, és e konzekvenciák hatása is egyre kevésbé tűnik jelentősnek az idő előrehaladtával. Így a közösségi oldalak működésének adatvédelmi relevanciáit összefoglalva, mindenképp idéznem kell ismét ZÓDI Zsoltot, aki szerint az információs társadalom korábbi fejlettségi szintjére tekintettel megállapított adatvédelmi szabályok nem alkalmazhatók hatékonyan korunk ezzel kapcsolatos folyamataira és üzleti modelljeire, így nem lesz fenntartható és követhető az európai szabályozás és joggyakorlat eddigi útja. E megállapítással egyetértve én is kiemelném, hogy alapvető ellentét feszül az adat-alapú üzleti modellek és az adatvédelem kevésbé rugalmas európai jogi keretei

között, mely helyzetet tovább rontja az, hogy az egyes jogalkalmazó hatóságok egész egyszerűen nincsenek olyan pozícióban, hogy rálátásuk legyen a milliók, milliárdok személyes adatait kezelő szolgáltatók belső adatkezelési folyamataira. Egyes jogintézmények pedig bár „papíron” léteznek – lásd: adathordozhatóság joga a GDPR-ban – de gyakorlati érvényesülésük mégis egyelőre a jövő ígérete inkább.

A közösségi oldalakkal kapcsolatos versenyjogi vizsgálatnak minden esetben jelentős fókuszpontja lesz az „adat”, mely meghatározza egyrészt az egyes piaci szereplők pozícióját, másrészt pedig az általuk nyújtott szolgáltatás minőségét is. A fogyasztóvédelmi és a versenyjogi szabályok „kereszteződésében” találjuk a közösségi oldalak által nyújtott szolgáltatások ingyenességére vonatkozó hamis szolgáltatói állítások kérdéskörét. Az „adat az új olaj” metaforából kiindulva megállapítható, hogy a közösségi oldalak piacának elsődleges hajtóanyaga a személyes adat, így kiemelt jelentősége van annak, hogy a felhasználók tisztában legyenek az ezen oldalakra történő regisztrációt megelőzően minden olyan információval, mely megalapozhatja a szolgáltatás igénybe vételére vonatkozó megfontolt döntésüket. A szolgáltatók szabályzatainak érthető és áttekinthető formában történő megismerésén túl fontos, hogy tisztában legyenek azzal, hogy ugyan kifejezetten pénzbeli ellenszolgáltatást nem teljesítenek a szolgáltatók felé, de személyes adataik és az oldal használata során tevékenységükről termelt meta-adatok átadásával, valamint figyelmükkel ellentételezést nyújtanak az oldalak üzemeltetői számára, akik pedig ezek felhasználásával pontosan meghatározható bevételt realizálnak. Így versenyjogi elemzésem első lépéseként az adat-alapú gazdaság legfontosabb jellemzőit mutattam be, majd az ingyenesség illúziójának versenyjogi vetületeit, melynek fontos fejleménye a magyar versenyhatóság 2019-es határozata, mely e hamis állítás miatt állapította meg a Facebook üzemeltetőkének jogsértését, és szabott ki igen magas összegű bírságot. E döntés végső értékelése kapcsán kiemelendő, hogy bár vitathatatlanul az „ingyenesség” kifejezés bizonyos szempontból helytálló volt a Facebook szolgáltatása vonatkozásában, ám – ahogy erre a hatóság is rámutatott – az oldal igénybevétele nem volt ellenszolgáltatás nélküli, így e kijelentés a szolgáltató részéről alkalmas lehetett arra, hogy befolyásolja a felhasználók döntését arról, igénybe kívánják-e venni a szolgáltatást. Bár sokak számára ismert az adat-alapú gazdaság működési mechanizmusa, mégis egy olyan tömegtermék esetében, mint a Facebook álláspontom szerint nem lehet elvárás minden felhasználóval szemben, hogy észlelni tudja a szolgáltató által a főoldalon megfogalmazott ingyenesség és a szolgáltatás igénybevétele során egyébként nyújtott ellentételezés közötti árnyalatnyi különbségeket. Bemutattam továbbá az e hatósági határozat megállapításaival

ellentétes következtetésre jutó magyar bírósági ítéleteket is, melyek végül a GVH határozatának megsemmisítését mondták ki.

A versenyjog és az adatvédelmi jog összekapcsolódásának legújabb fejleményei a digitális szolgáltatások piacán működő akvizíciós dinamimákra tekintettel az egyes fúziók engedélyezésére szolgáló eljárások során a felek közötti személyes adatok átadásával kapcsolatos kérdések értékelése. Így versenyjogi értékelésem egyik fontos eleme az Európai Bizottság erre vonatkozó gyakorlatának bemutatása, külön tekintettel a Facebook/WhatsApp fúzió tanulságaira, melyek egyrészt arra utalnak, hogy a szolgáltatók személyes adatok kezelésére vonatkozó állításait érdemes a mindenkori jogalkalmazóknak szkeptikusan vizsgálni, másrészt pedig azt igazolják, hogy ha rendelkezésre áll két adatbázis összekapcsolására alkalmas technológia, akkor az előbb-utóbb működésbe is lesz hozva.

Végezetül a versenyjogi elemzés körében szóltam arról a napjainkban alakuló jogértelmezési irányról, mely jogalkotói vagy jogalkalmazói beavatkozást sürget, mivel a nagy szolgáltatók, így például a Facebook olyan pozícióba került a piacon, mely lehetővé teszi számára a felhasználókkal szemben aránytalan terheket szabó feltételek meghatározására, így például a felhasználók a szolgáltatás használatán kívüli internetes tevékenysége során termelt böngészési adatokhoz való hozzáférés előírása vagy más szolgáltatások kapcsán rögzített személyes adatokhoz való hozzáférés harmadik személyek által.

Szisztematikus vizsgálatom utolsóként a versenyjogi relevanciákkal szintén jelentős számú kapcsolódást felmutató fogyasztóvédelmi kérdésekre irányult. Ehelyütt is szükséges volt az ingyenesség illúziójának fogyasztóvédelmi jogot sértő mivoltát kiemelni. Ezt követően a hatályos magyar fogyasztóvédelmi szabályozás a közösségi oldalak szolgáltatóira vonatkozó elemeit ismertettem, és kitekintettem az európai uniós jogalkotás tervezett irányaira. Ez utóbbiak közül nívumként detektáltam az ún. „tisztességességi rendeletet” mely fogyasztóvédelmi-jellegű szabályozást valósít meg a monopolhelyzetben lévő szolgáltató óriásokkal szemben jogaikat érvényesíteni kívánó kisebb vállalkozások oldalán. A fogyasztóvédelmi relevanciák kapcsán detektálható, hogy azok sok tekintetben egyezést mutatnak a versenyjogi szabályokkal, így a jövőre nézve is a szolgáltatókkal szembeni versenyjogi jogérvényesítés és hatósági fellépés tűnik hatékonyabbnak.

Az értekezés I.3. alfejezetében megfogalmazott fő kérdések közül a második és a harmadik az egyes, a közösségi oldalak szolgáltatói felelősségének dimenzióit tárgyaló fejezetek megállapításainak összegzése után válaszolható meg.

A második fő kérdés így szövelt: Az azonosított egyes felelősségi dimenziók között állítható-e rangsor mind a jelentőséget, mind az egyes jogterület által kínált eszközrendszer hatékonyságát illetően?

Meglátásom szerint állítható rangsor a felelősség egyes dimenziói között, ám ezt a kategorizálást érdemesebb „osztályozásnak” nevezni a tudományos pontosság céljából. E tekintetben kevésbé jelentősnek ítélem – és erre utalt az egyes fejezetek terjedelme és szerkezetei komplexitása is – a polgári jogi és a büntetőjogi dimenziót. Előbbi sokkal több relevanciával rendelkezik a felhasználók egymás közötti jogviszonyában, azonban rögzíteni kell, hogy a felhasználók és a szolgáltatók között az adott közösségi oldalra történő regisztráció aktusával létrejövő jogviszony is alapvetően a polgári jog szabályozási körébe tartozik, melyet a fogyasztóvédelmi jog előírásai egészítenek ki a fogyasztó részére biztosított többletjogokkal és garanciákkal. Büntetőjogi felelősség egyes szerzői jogi jogsértések, valamint nagyon súlyos szolgáltatói büntetőjogba ütköző cselekmények esetén merülhetnek fel, de erre gyakorlati példát a mai napig nem láttunk, így a dimenzió jelentősége marginális.

A szerzői jogi szabályozás nagyon fontos sarokpontja a közösségi oldalak működésével kapcsolatos jogi diskurzusnak és szabályozási kérdéskörnek, jelentőségét így mindenképp jóval az előzőekben tárgyalt két jogterületnél erősebbnek ítélem, azonban összevetve az értekezésben tárgyalt további öt jogterülettel, azoktól elmaradónak ítélem, tekintettel arra, hogy ugyan az elmúlt időszak is szolgált rengeteg, e jogterületet érintő fejleménnyel és feszültséggel, de némiképp távolabbi kapcsolatban áll a felhasználók alapvető jogaival, mint például az alkotmányjogi vagy versenyjogi előírások és a társadalom működésére gyakorolt hatása is közvetettebb mint az említett jogterületeknek.

A többi azonosított jogterület között jelentőségüket tekintve nem kívánok különbséget tenni, mivel mindegyik szabályozása nem csak a közösségi oldalak működésének egy-egy aspektusára irányul, de jelentős hatással lehet az átlag jogalanyok életére is. Az osztályozás iránya így az egyes jogterületek egymáshoz történő kapcsolódására tekintettel jelölhető ki, mely a harmadik fő kérdéshez vezet:

Van-e kapcsolat az egyes, azonosított felelősségi dimenziók között, és ha igen, az milyen jellemzőkkel bír?

E kérdésre határozott „igen” a válasz.

A témakör alkotmányjogi elemzésének központi magja a közösségi oldalak működése során a felhasználók szólás- és véleménynyilvánítási szabadságának kérdése, mely alapjogra a médiajogi szabályozás is jelentős hatással bír, e két jogterület között detektálhatunk kapcsolatot.

A polgári jogi szabályozás adja az alapvető keretrendszerét a felhasználók és a közösségi oldalak szolgáltatói közötti jogrendszernek, melyet extra garanciákkal egészít ki a fogyasztóvédelmi jog, így e két jogterület között is észlelhetünk kapcsolatot, bár e két jogterület egymástól függetlenül működik. Szintén említés érdemel az alapjogok horizontális hatályának kérdése, mely arra keresi esetünkben a választ, hogy a felhasználók hivatkozhatnak-e szólás-és véleménynyilvánítási szabadságuk megsértésére a szolgáltatóval szemben egy esetleges polgári jogi jogvitában.

Sokkal fontosabb, és a dolgozat – meglátásom szerint – egyik legfontosabb megállapítása az adatvédelmi jog és versenyjog, valamint a versenyjog és fogyasztóvédelmi jog egymásra hatása, kapcsolata, összefonódása. Az adat-alapú gazdaság működési logikájából fakadó alapvető dilemmákra világítanak rá az e jogterületek bemutatott jogesetek, hatósági határozatok és kodifikációs kísérletek. Az ingyenesség illúziója éppúgy központi kérdése e tekintetben, mint a fúziokontroll kapcsán a személyes adatok sorsa egyes akvizíciók során. E jogterületeken a hatályos EU-s szabályozás tűnik a legkiforrottabbnak, de a kihívások így is számtalanok.

A vizsgált felelősségi dimenziók vizsgálata során azonban így is rögzíthetjük, hogy a felhasználók jogai tekintetében az adatvédelmi jog-versenyjog-fogyasztóvédelmi jog hármasa között a legszorosabb a kapcsolat, méghozzá azért, mert ezek rendelkeznek a legerősebb garanciákkal és védelmi mechanizmusokkal, amelyekkel az adat-alapú gazdaság visszaságaival és új kihívásaival fel lehet lépni. Így a jogterületek szabályainak alkalmazása sokszor párhuzamosan vagy egymásra tekintettel történik. Az értekezés következő, utolsó fejezetében rögzített prognózisokat ehelyütt azzal egészíthetjük ki, hogy a közösségi oldalak szolgáltatóival szembeni hatékony jogalkotói fellépési kísérleteik minden bizonnyal e három jogterületen fognak a jövőben is koncentrálni.

III. A szerző publikációs jegyzéke

III.1. Az értekezés témakörében

1. Rendelkezések az online adatok posztumusz jogi sorsáról az Egyesült Államok jogrendszerében. *Acta Iuvenum Caroliensia* V., 2014. p. 111-132.
2. Online adataink jogi sorsa a halál után. *Acta Iuvenum Caroliensia* VII., 2015. p. 76-109.
3. Online adataink jogi sorsa a halál után. In: *Technológia jog: Új globális technológiák jogi kihívásai* (Szerk.: Tóth András), 2016. pp. 261-275.
4. A közösségi oldalak felhasználási feltételeinek jogi minősítése. In: *Infokommunikáció és Jog* 66-67, 2016. p. 79-83.
5. PrintScreen – Pillanatfelvétel a közösségi oldalak jogi szabályozásának kihívásairól és aktuális fejleményeiről. In: *Infokommunikáció és Jog* 69, 2017. p. 83-86.
6. Iustitia megemlített Téged egy bejegyzésben – A közösségi oldalak felhasználói közötti viszonyrendszerek polgári jogi értékelése. In: *Infokommunikáció és Jog* 70, 2018. p. 36-40.
7. Legal aspects of our online data after death In: *Law 4.0 Challenges of the Digital Age.* (Szerk.: Glavanits Judit; Király Péter Bálint), 2019. p. 82-88.
8. A közösségi oldalak szolgáltatóinak jogi felelőssége - Rendszertani elemzés (1. rész). In: *Infokommunikáció és Jog* 72., 2019. p. 3-7.
9. A Cambridge-Analytica-ügy jogi vizsgálata. In: *Jog és Állam – XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója tanulmánykötet*, 2019. p. 245-255.
10. A közösségi oldalak szolgáltatóinak jogi felelőssége - Kitekintés az ausztrál jogrendszerre. In: *Doktoranduszok fóruma: Miskolc, 2019.*, 2020. p.86-91.
11. Kitekintés a német jogrendszer megoldásaira, a közösségi oldalak szolgáltatóinak felelősségét illetően. In: *XVII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója tanulmánykötet*, 2020. p. 161-169.
12. A közösségi oldalak szolgáltatóinak jogi felelőssége: Rendszertani elemzés (II. rész). In: *Infokommunikáció és Jog* 73, 2020. p. 28-36.
13. Kitekintés az ausztrál jogrendszer helyzetére a digitális platformok felelősségét illetően. In: *XVI. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója tanulmánykötet.* (Szerk.: Miskolczi Bodnár Péter), 2020. p. 183-190.

14. A személyes adatokkal összefüggő jogérvényesítés az érintett halálát követően - Mérlegen az Infotv. 25.§-a. In: *XV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója tanulmánykötet.* (Szerk.: Miskolczi Bodnár Péter), 2020. p. 111-118.
15. A közösségi média szabályozása az egyes államokban – Norvégia (Társszerző: Tóth András)
In: *"Gondolatok köztere" A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása az egyes államokban.* (Szerk.: Czékmann, Zsolt; Barzó, Tímea; Csák, Csilla), 2021. p. 450-479.

III.2. Egyéb publikációk

1. A "munkát közvetítő" weboldalak jogi minősítése és munkajogi relevanciái In: *XIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója tanulmánykötet* (Szerk.: Miskolczi Bodnár Péter), 2018. p. 177-186.